

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ
የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሰ/መ/ቁ 216512

ሀምሌ 5 ቀን 2014 ዓ/ም

ዳኞች፡- ተፈሪ ገብሩ (ዶ/ር)

ቀነሐ ቂጣታ

ፈይሳ ወርቁ

ደጀኔ አያንሳ

ብርቅነሽ እሱባለው

አመልካች፡- አቶ መብርሀቱ ተጫነ -ቀረቡ

ተጠሪዎች፡- 1ኛ. ወ/ሮ ሀና ተስፋዬ -ቀረቡ

2ኛ. ወ/ሮ ትርጉጎ በነበሩ -አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 90211 በቀን 20/07/2013 ዓ.ም እንዲሁም የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 270299 በቀን 09/02/2014 ዓ.ም የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ይታረምልኝ በማለት አመልካች ስለጠየቁ ነው። ክርክሩ የተጀመረው አመልካች ባቀረቡት ክስ ሲሆን የአሁን 1ኛ ተጠሪ ተከላሽ 2ኛ ተጠሪ ደግሞ ጣልቃ ገብ ነበሩ።

ከላሽ በቀን 04/10/2010 ዓ.ም ለስር ፍርድ ቤት ባቀረቡት አቤቱታ ከላሽና ተከላሽ መስከረም 01 ቀን 1999 ዓ.ም በክብር መዝገብ ሹም ፊት ትዳር መስርተን የካቲት 17 ቀን 2002

ዓ.ም ጋብቻው በፍቺ ፈርሶ ንብረት ተካፍለን እስከ ሰኔ 23 ቀን 2004 ዓ.ም ተለያይተን ኖረናል። ነገር ግን በድጋሚ ሰኔ 24 ቀን 2004 ዓ.ም ጋብቻችንን አድሰን እስከ 2010 ዓ.ም ታህሳስ ወር መጀመሪያ በትዳር ኖረናል። አብረን በትዳር በቆየንበት ጊዜ ንብረት በጋራ አፍርተናል። ይሁንና ተከላሽ ካንተ ጋር ያለኝ ጋብቻ የፈረሰ ነው ቤቴን ለቀህ ውጣ በማለት ታህሳስ መጀመሪያ 2010 ዓ.ም ከቤት አስወጥታኝ በጋራ ያፈራናቸውን ንብረቶች ሳታካፍለኝ በእጄ ይዞ ችግር ላይ የምገኝና ለልጄችን ስል ለመስማማትም ጠይቄ ፈቃደኛ ባለመሆኗ ሰኔ 24/2004 ዓ.ም በእርቅ አድሰንና ተስማምተን የኖርንበት ጋብቻ በፍቺ እንዲፈርስ እና በጋብቻ ወቅት ያፈራናቸውን ንብረቶች የጋራ በመሆናቸው ተከላሽ ድርሻዬን እንድታካፍለኝ በማለት በዝርዝር ጠይቀዋል። ይህ የሚታለፍ ከሆነና የሚፈርስ ጋብቻ የለም ከተባለም በሽማግሌ ታርቀን ከሰኔ 24 ቀን 2004 ዓ.ም ጀምሮ ከአምስት አመት በላይ እንደ ባልና ሚስትነት የቆየን በመሆኑ የንብረት ድርሻየን እኩል እንድካፈል በማለት ጠይቀዋል።

ተከላሽም በሰጡት መልስ በመካከላችን ህዳር 01/1999 ዓ.ም በክብር መዝገብ ሹም ፊት የፈጸምነው ጋብቻ የካቲት 17 ቀን 2002 ዓ.ም በፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመ/ቁ 75422 የፈረሰ ሲሆን የጋራ ንብረቶችንም ተካፍለን ከተለያየን በኋላ የተፈጸመ ጋብቻ የለም። ጋብቻችንን ለማደስ ያደረግነውም የእርቅ ስምምነት የለም። ፍቺ ከፈጸምን በኋላ እንደ ባልና ሚስት አብረን አልኖርንም። ስለዚህ ከላሽ ያቀረበው የፍቺ ጥያቄ ውድቅ ተደርጎ ጋብቻው በፍቺ ከፈረሰ በኋላ በመካከላችን በተፈጠረ ወንድማዊ ግንኙነት በጋራ የወለድናትን ልጅ አልፎ አልፎ ለመጎብኘት ከሚመጣ በስተቀር እንደ ባልና ሚስት አብረን አልኖርንም። ተከላሽ የፍቺ ምስክርነት ወረቀት ሳወጣ ከላሽ አ/ክ/ከተማ ወረዳ 10 ወሳኝ ኩነቶች ቀርቦ የፍቺ ምስክር ወረቀት ቢሰጠኝ እንደማይቃወም ገልጾ በቀን 05/07/2009 ዓ.ም የፍቺና ያላገባች ምስክር ወረቀት ተሰጥቶኛል። ይህም በከላሽና ተከላሽ መካከል ጋብቻ ስላለመኖሩ ግምት ሊያስወስድ የሚችል ግንኙነት የሌለን ስለመሆኑና እንደ ባልና ሚስት ስላለመኖራችን የሚያረጋግጥ ነው። ከከላሽ ጋር ባለን ወንድማዊ ግንኙነት ከቤት ሽያጭ ጋር በተያያዘ ልምድ ስላለው ከሚረዳኝ በቀር የባልና ሚስት ግንኙነት የለንም። ንብረትን በተመለከተም የዘረዘራቸው ንብረቶች በፍቺ ከተለያየን በኋላ ያፈራኋቸው የግል ንብረቶቹ ናቸው። በመሆኑም የከላሽ ጥያቄ ውድቅ እንዲደረግና ያቀረባቸው ንብረቶችም የተከላሽ የግል ንብረቶች ናቸው ተብሎ እንዲወሰን በማለት ተከራክረዋል።

ጣ/ገብ (የአሁን 2ኛ ተጠሪ) ወደ ክርክሩ ገብተው ከላሽ ከጠየቃቸው ንብረቶች መካከል በኦሮሚያ ክልል ወልመራ ወረዳ 1133 ካ/ሜ ላይ ያረፈው የዶሮ እርባታ ድርጅት የተገዛው በቀን 05/01/2003 ዓ.ም ሲሆን ግዢው የተከናወነው በተከላሽ ስም ቢሆንም በራሴ ገንዘብ የተገዛ የግል

ንብረቱ በመሆኑ የከላሽ ክስ ውድቅ እንዲደረግልኝ በማለት ጠይቀዋል። ከላሽ ለጣ/ገብ አቤቱታ በሰጡት መልስ የተጠቀሰውን ቤትና ቦታ የገዛነው ከላሽና ተከላሽ ስንሆን የገዛነውም በቀን 05/01/2005 ዓ.ም ነው፤ የቤቱንም ዋጋ የከፈልኩት ከላሽ ነኝ፤ ውሉ ሲጻፍ የቀን ስህተት ስለነበር ጣ/ገብ ይህን አጋጣሚ በመጠቀም በ2003 ዓ.ም ከተከላሽ ጋር አዋጥቼ ገዛሁ የሚሉት ሀሰት ነው፤ ጣ/ገብ ዶሮ እርባታው ድርጅት ውስጥ እንድትኖር ያደረግነው ከላሽና ተከላሽ ተስማምተን ነው በማለት የተከራከሩ ሲሆን ተከላሽ በበኩላቸው የጣ/ገብን አቤቱታ በመደገፍ መልሳቸውን አቅርበዋል።

ጉዳዩ በዚህ መልኩ የቀረበለት የስር ፍርድ ቤት ክርክሩንና ማስረጃውን ከመረመረ በኋላ ውሳኔ ሰጥቷል። በሰጠው ውሳኔ አመልካችና ተጠሪ በ1999 ዓ.ም ጋብቻ ፈፅመው በ2002 ዓ.ም ፍቺ መፈፀማቸው አልተካካዱም፤ የአመልካች ምስክሮች አመልካችና ተጠሪ ሽማግሌዎችና የሁለቱም የቅርብ ዘመዶች በተገኙበት ሰኔ 24/2004 ዓ.ም እርቅ ፈፅመው አብረው ሲኖሩ እናውቃለን ያሉ ሲሆን ተከላሽ ምስክሮችና ያላገባች ምስክር ወረቀት እንዲሁም ከላሽ በፖሊስ ወንጀል ምርመራ ቀርቦ የቤተሰብ አቋም ሲጠየቅ አግብቼ የፈታሁ በማለት የሰጠውን ቃል ሁሉ በሰነድ ማስረጃነት አቅርበዋል። በዚህም መሰረት ከላሽና ተከላሽ በ2009 ዓ.ም በከ/ቀ/ክ/ከተማ ወረዳ 15 ቀርበው የፍቺ ሰርተፍኬት እንዲሁም ያላገባ ምስክር ወረቀት ማውጣታቸው ፤ ከላሽ በአዲስ አበባ ፖሊስ ኮሚሽን ወንጀል ምርመራ ቢሮ ቀርበው የቤተሰብ አቋም የፈታ በማለት የሰጡት ቃል፤ ተከላሽ ቤትና ቦታ በምትገዛባቸው ውሎች ውስጥ ከላሽ ምስክር ከመሆን ያለፈ ሚና የሌለው መሆኑና በከ/ቀ/ክ/ከተማ ወረዳ 15 የሚገኘውን ቤት ተከላሽ ስትገዛ የሊዝ ባለይዞታ ማረጋገጫ ምስክር ወረቀት ላይ የተጋሪ ስም ባይ መሆን፤ ከላሽ ያቀረባቸው ፎቶዎች ከላሽና ተከላሽ ከአዲስ አበባ ውጭ በጎንደር፣ መቀሌና አክሱም አካባቢ አብረው የተጓዙ መሆናቸውን ከማሳየት ባለፈ ከላሽ እንደሚሉት የትዳር ሁኔታ ወይም ጋብቻ ሳይፈጸም እንደ ባልና ሚስት ስለመኖራቸው የሚያረጋግጡት ነገር የሌለ ሲሆን የቪድዬ ማስረጃዎችም የከላሽና ተከላሽን ጋብቻ ሳይሆን የሌሎች ሶስተኛ ወገኖች የመልስ ስነ ስርአት የሚያሳዩ በመሆናቸውና ምንም እንኳን የከላሽ ምስክሮች ግራቶች ሲታረቁ አይተናል ቢሉም የከላሽና ተከላሽ አኗኗር ሁኔታና ከላሽ በተለያዩ የመንግስት መ/ቤቶች እንዲሁም ጋብቻና ፍቺ ለማስፈጸም ስልጣን በተሰጠው አካል ፊት ቀርቦ ጋብቻን በፍቺ ፈርሷል የፍቺ ምስክር ወረቀት ይሰጠን ብሎ መጠየቁ እና ሰርተፍኬት እንዲወጣ ማድረጉ ሲታይ በከላሽና ተከላሽ መካከል ቀድሞ የነበረው ጋብቻ ከፈረሰ በኋላ በድጋሚ እርቅ የቀጠለ ጋብቻም ሆነ ጋብቻ ሳይፈጸም እንደ ባልና ሚስት አብሮ የመኖር ግንኙነት የለም። በመሆኑም ግራ ቀኙ ሊከፋፈሉት የሚገባ ንብረት የለም በማለት ውሳኔ ሰጥቷል።

አመልካች ይህን ውሳኔ በመቃወም ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ቢያቀርቡም ውሳኔው ጸንቷል። የሰበር አቤቱታው የቀረበው በዚህ ነው።

አመልካች በቀን 13/03/2014 ዓ/ም ባቀረቡት ማመልከቻ ተፈፀመ የሚሉትን ስህተት በመዘርዘር የስር ፍርድ ቤት አመልካችን ማስረጃዎች በተለያዩ ምክንያት ሳይቀበል መቅረቱ እንዲሁም የስር ፍ/ቤት የያዘውን ጭብጥ ለመመርመር ማስረጃ ሲመዝን መሰረታዊ የማስረጃ አመዛዘን መርሆችን በመጣስ ውሳኔ መስጠቱን በመጥቀስ ውሳኔው እንዲሻርና አመልካች ከ1ኛ ተጠሪ ጋር ያፈራቸውን የጋራ ንብረት እኩል እንዲካፈሉ ተብሎ እንዲወሰን ጠይቀዋል።

ቅሬታው በሰበር አጣሪ ችሎት ተመርመሮ ጉዳዩ ለሰበር ችሎቱ እንዲቀርብ እና ተጠሪዎች መልስ እምዲሰጡበት ተደርጓል። 1ኛ ተጠሪ በቀን 05/05/2014 ዓ.ም ባቀረቡት መልስ የስር ክርክራቸውን አጠናክረው አመልካች ያቀረበው ቅሬታ ከማስረጃ ምዘና ጋር እና የፍሬ ነገር ክርክር ላይ ያተኮረ ስለሆነ ቅሬታው ውድቅ እንዲደረግ እና የስር ፍ/ቤቶች ውሳኔ አግባብና ህግን መሰረት ያደረገ በመሆኑ እንዲጸናልኝ በማለት ተከራክረዋል። 2ኛ ተጠሪ በበኩላቸው በቀን 09/06/2014 ዓ.ም ባቀረቡት መልስ ቅሬታው አይመለከተኝም በሚል ከክርክሩ ውጭ እንድደረግ ብለዋል። አመልካችም የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከፍ ሲል በአጭሩ የገለጽነው የጉዳዩን አመጣጥ ሲሆን የግራ ቀኙን ክርክር ቅሬታ ከቀረበበት ውሳኔ እና ከተገቢው የህጉ ድንጋጌዎች ጋር በማገናዘብ የተፈጸመ የህግ ስህተት መኖር አለመኖሩን መርምረናል።

በበኩላችን እንደመረመርነው አመልካችና 1ኛ ተጠሪን ከስር ፍርድ ቤት ጀምሮ ያለያየውና ምላሽ ማግኘት የሚገባው ጭብጥ በአመልካችና በ1ኛ ተጠሪ መካከል የነበረው ጋብቻ በፍቺ ከፈረሰ በኋላ ሰኔ 24/2004 ዓ.ም ሽማግሌዎችና የቅርብ ቤተሰቦች በተገኙበት በመካከላቸው በድጋሚ ጋብቻ ተፈጥሯል? ወይንስ አልተፈጠረም? የሚለው በመሆኑ ይህንኑ የሕግ ጭብጥ በመያዝ ጉዳዩ እንደሚከተለው መርምረናል።

አመልካችና 1ኛ ተጠሪ መስከረም 01 ቀን 1999 ዓ.ም በክብር መዝገብ ሹም ፊት ትዳር መስርተው የካቲት 17 ቀን 2002 ዓ.ም ጋብቻው በፍቺ የፈረሰ መሆኑን ግራ ቀኙ አልተካካዱበትም። በመካከላቸው የነበረው ጋብቻ በፍቺ ከፈረሰ በኋላ ተመልሰው ታርቀው አብረው መኖር እንደጀመሩና ቤት እየቀየሩ በመኖር ልጅም መውለዳቸው በፌዴራል የመ/ደረጃ ፍ/ቤት ክርክር ሲደረግ በአመልካች በኩል በቀረቡ ምስክሮች ተረጋግጧል። የአመልካች አንደኛ፣ ሁለተኛ እና ሶስተኛ ምስክሮች ከሳሽና ተከላሽ ከ2004 እስከ 2010 ዓ.ም ድረስ አብረው መኖራቸውን፤ አብረው

መኖር የቀጠሉት ሰኔ 24/2004 ዓ.ም ሽማግሌዎችና የቅርብ ቤተሰቦች በተገኙበት በድጋሚ የጋብቻ ውል ስምምነት እና እርቅ አድርገው መሆኑን፤ እርቁም የተደረገው አዲስ ሰፈር ኮንደሚኒየም ቤት ውስጥ መሆኑን፤ ከዚህ ቤት ውስጥ አብረው እየኖሩ ሳለ ዊንጌት አካባቢ ቤት ገዝተው መግባታቸውን፤ በዚህ ቤት እያሉም አንድ ልጅ ወልደዋል በማለት አስረድተዋል። 4ኛ-6ኛ ምስክሮችም ባልና ሚስት ሆነው ቤትና የዶሮ እርባታውን የተመለከተ ውል ሲያደርጉ እንደሚያውቁ አስረድተዋል። የተከሳሽ ምስክሮች በበኩላቸው ከከሳሽ ጋር ፍቺ ከፈፀሙ በኋላ ከእናቷ ጋር ትኖር እንደነበር፤ ቤቱንም የገዛቸው አባቷ አሜሪካ ስለሚኖር እረድቷት መሆኑን፤ ልጅ የፀነሰችለትም ከጋብቻ ውጪ መሆኑን አስረድተዋል። የስር ፍርድ ቤት የግራ ቀኝ ማስረጃ ከፍሲሉ በተጠቀሰው መልኩ ቢቀርብለትም ይህ ወደጎን በማለት ከፍሲሉ በተጠቀሰው መልኩ በተለያዩ አካላት ተጻፉ የተባሉ ማስረጃዎች ላይ ተመርኩዞ ውሳኔ ሰጥቷል።

እንደሚታወቀው በተሻሻለው የቤተሰብ ሕግ አንቀጽ 94 መሠረት ጋብቻ መኖሩን ማስረዳት የሚቻለው በጋብቻ የምስክር ወረቀት መሆኑ የተደነገገ ሲሆን የምስክር ወረቀቱ በሌለ ጊዜ የትዳር ሁኔታ መኖርን በማስረዳት ጋብቻ እንዳለ ማረጋገጥ እንደሚቻል ከሕጉ አንቀጽ 96 እና 97 ድንጋጌዎች መገንዘብ ይቻላል።

ከዚህም ሌላ በአንድ ወቅት በጋብቻ የኖሩና የተፋቱ ባልና ሚስት በሚታረቁበት ጊዜ በድጋሚ ጋብቻ መፈጸም የሚገባቸው ስለመሆኑ በቤተሰብ ሕጉ ላይ በግልጽ አልተመለከተም። ይህ ሰበር ሰሚ ችሎት በሰ/መ/ቁ 23021 በተመሳሳይ ጉዳይ በሰጠው ትርጉም ጋብቻ በፍቺ ከፈረሰ በኋላ የቀድሞ ተጋቢዎች እንደገና አብሮ መኖር የትዳር ሁኔታ መኖሩን የሚያስገነዝብ ከሆነ ጋብቻ መፈፀሙን የህግ ግምት መውሰድ የሚቻል ስለመሆኑ አስገዳጅ ትርጉም ሰጥቷል።

በተያዘው ጉዳይ አመልካችና 1ኛ ተጠሪ ተፋተው እንደገና በሽማግሌዎችና በቤተሰቦቻቸው ፊት ዕርቅ አድርገው አብረው እንደኖሩ በአመልካች ምስክሮች የተነገረው ሲታይ የቀደመ ትዳራቸውን በመቀጠል እራሳቸውን እንደ ባልና ሚስት እንደሚቆጥሩና ቤተሰቦቻቸውና ኅብረተሰቡም ባልና ሚስት ናቸው በማለት የተቀበላቸው መሆኑን የሚያሳይ በመሆኑ በቤተሰብ ሕጉ አንቀጽ 96 መሠረት በመካከላቸው የትዳር ሁኔታ መኖሩን የሚያስገነዝብ ነው። በመካከላቸው የትዳር ሁኔታ መኖሩ በዚህ መልኩ ከተረጋገጠ ደግሞ ጋብቻ መፈጸሙ በቤተሰብ ህጉ በአንቀጽ 97/1/ መሠረት ግምት መውሰድ የሚቻል በመሆኑ ይህንን የሕግ ግምት 1ኛ ተጠሪ ማፍረስ የሚቻላቸው በህጉ አንቀጽ 97/2/ መሠረት ጠንካራ እና አስተማማኝ ማስረጃ በማቅረብ ነው።

የስር ፍርድ ቤት በውሳኔው ምንም እንኳን የከላሽ ምስክሮች ግራቀኝ ሲታረቁ አይተናል ቢሉም በተለያዩ የመንግስት መ/ቤቶች እንዲሁም ጋብቻና ፍቺ ለማስፈጸም ስልጣን በተሰጠው አካል ፊት ከላሽ ቀርቦ ጋብቻን በፍቺ ፈርሷል የፍቺ ምስክር ወረቀት ይሰጥ ብሎ መጠየቁ እና ስርተፍኬት እንዲወጣ ማድረጉና ተያያዝ ማስረጃዎች ላይ ትኩረት ሰጥቶ ውሳኔ የሰጠ ቢሆንም የተጠቀሱት ማስረጃዎች ከፍሲሉ የተጠቀሰው የህግ ድንጋጌ እንደሚጠይቀው የህግ ግምቱን ለማፍረስ አስተማማኝ ማስረጃ ነው የሚባል ሆኖ አልተገኘም፡፡ ስለሆነም ተከታዩን ወስነናል፡፡

ው ሣ ኔ

1. የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 90211 በቀን 20/07/2013 ዓ.ም እንዲሁም የፌደራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 270299 በቀን 09/02/2014 ዓ.ም የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 348(1) መሰረት ተሸሯል፡፡
2. በአመልካች አቶ መብርሀቱ ተጫነ እና በ1ኛ ተጠሪ ወ/ሮ ሀና ተስፋዬ መካከል የትዳር ሁኔታ መኖሩ ስለተረጋገጠ ባልና ሚስት ናቸው ተብሎ ተወስኗል፡፡
3. የፌደራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት የተዘጋውን መዝገብ በማንቀሳቀስ የፍቺ እና የንብረት ክርክሩን ተመልክቶ ተገቢውን ህገዊ ውሳኔ እንዲሰጥ ጉዳዩን በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ህ/ቁ 343(1) መሰረት መልሰናል፡፡ የውሳኔው ግልባጭ ይድረሰው፡፡
4. የሰበር ክርክሩ ያስከተለውን ወጭና ኪሣራ ይቻቻሉ፡፡

መዝገቡ ተዘግቷል ወደ መ/ቤት ይመለስ፡፡

የማይነበብ አምስት ዳኞች ፊርማ አለበት

አ/ኃ

